

**KONFLIKT ZÁUJMOV NA ÚROVNI
SAMOSPRÁVY**

Katarína Tomanová

KONFLIKT ZÁUJMOV NA ÚROVNI SAMOSPRÁVY

Odborný poradca: *Ján Hrubala*

Oponentúra: *Ladislav Briestenský*

CPHR - Transparency International Slovensko

Bajkalská 25

827 18 Bratislava 212

tel: 02/5341 10 20, fax: 02/5823 34 87

www.transparency.sk, tis@transparency.sk

Tento program bol pripravený vďaka podpore USAID, Americkej agentúry pre medzinárodný rozvoj, Kancelárie pre demokraciu a riadenie Úradu pre Európu a Euráziu, v rámci grantu č. DGS-G-00-00-00025-00. Názory uvedené v programe sú výlučne názormi autorov a nemusia byť totožné s názormi Americkej agentúry pre medzinárodný rozvoj.

Vydal: *Róbert Vico - vydavateľstvo*

ISBN 80-89041-15-9

CPHR - Transparency International Slovensko

Katarína Tomanová

KONFLIKT ZÁUJMOV NA ÚROVNI SAMOSPRÁVY

**Bratislava
máj 2001**

Vydané s podporou USAID a INEKO

Transparency International Slovensko (TIS) je organizačnou jednotkou Centra pre hospodársky rozvoj (CPHR), neziskovej, nestranickej a mimovládnej organizácie so sídlom v Bratislave. Je národnou pobočkou celosvetovej organizácie Transparency International, ktorá bola založená v roku 1993 a má sídlo v Berlíne. Medzi hlavné ciele TIS patrí predovšetkým podpora a presadzovanie takých demokratických hodnôt v živote spoločnosti, akými sú transparentnosť, dôvera, čestnosť a integrita, ktoré významným spôsobom napomáhajú bojovať proti korupcii, úplatkárstvu.

**Centrum pre hospodársky rozvoj-
TRANSPARENCY INTERNATIONAL SLOVENSKO
Bajkalská 25, 827 18 Bratislava 212
tel: 02/5341 10 20, fax: 02/5823 34 87**

Túto publikáciu nájdete aj na internete - www.transparency.sk

Členovia Aliancie za transparentnosť a boj proti korupcii:

Milan Banas
Iveta Griačová
Eugen Jurzyca
Mária Kolaříková
Zdenko Kováč
Katarína Mathernová
Grigorij Mesežnikov
Vladimír Pirošík
Ol'ga Reptová
Emília Sičáková
Dušan Staněk
Juraj Stern
Soňa Szomolányi
Jiří Vlach
Daniela Zemanovičová

Ďalších 5 členov má pozastavené členstvo z dôvodu výkonu vysokej štátnej funkcie.

IVETA SEIFERTO VÁ, novinárka:

„Efektívnejšie a transparentnejšie fungovanie štátnej administratívy. Platí to aj v prípade nepodplatiteľnosti štátnych úradníkov?“

SIR ROGER DOUGLAS, exminister financií Nového Zélandu:

– Na Novom Zélande v podstate neexistuje korupcia.

Pretože sú také prísne zákony, pri ktorých sa neoplatí pokúšať osud, alebo preto, že morálka ľudí je pestovaná k čestnosti?

– Je to hlavne preto, že do najväčšej možnej miery sme eliminovali, aby úradníci mohli ovplyvňovať vývoj istých udalostí. Na Novom Zélande nemajú na to príležitosť ani možnosť. A na druhej strane, ani ľudia nemajú dôvod vybavovať veci tak, aby využívali svoje známosti či kontakty na vysoko postavených ľudí.

Ak je občan Nového Zélandu v politike, môže podnikat?

– Má možnosť podnikat. Niektorí členovia vlády podnikajú, napríklad sú farmári, ale ich firmy riadia iní ľudia.

Stáva sa, že taký človek vďaka svojmu postaveniu zabezpečil svojej firme zaujímavé zákazky?

– Nie, vôbec nie.

Nikto sa ani len nepokúsil?

– Nevieam o žiadnom takom prípade. Ak by sa náhodou do takejto aktivity vo svoj prospech zaplietol, tak by musel rezignovať. Bez pardónu.

Úryvok z rozhovoru Ivety Seifertovej so sirom Rogerom Douglasom exministrom financií Nového Zélandu v 1984-1990 ktorý úspešne realizoval ekonomickú reformu na Novom Zélande známu pod názvom „rogernomics“.

1. SÚČASNÝ STAV

Súčasná legislatívna úprava zákonov SR súvisiacich s podmienkami územnej samosprávy upravuje nezlučiteľnosť funkcie poslanca obecného zastupiteľstva (konflikt záujmov) v § 11 ods. (2) zák. č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v platnom znení a nezlučiteľnosť funkcie starostu v §13 ods.(2) toho istého zákona.

V zmysle zákona č.369/90 Zb. o obecnom zriadení v platnom znení je s funkciou poslanca obecného zastupiteľstva nezlučiteľná:

- a) **funkcia starostu obce,**
- b) **funkcia zamestnanca odborného aparátu obce, do ktorej orgánu má byť volený,**
- c) **d’alšie funkcie, ak to stanovuje osobitný zákon** (napríklad sudcovia, prokurátori, vyšetrovatelia policajného zboru...).

Ak má v samospráve obcí platiť všeobecný princíp parlamentnej demokracie – oddelenie výkonnej moci od zákonodarnej so zabezpečením účinnej verejnej kontroly (zamedzenie korupcii a klientelizmu), je nevyhnutné na základe praktických skúseností s desaťročným fungovaním samosprávy po novembri 1989 presne definovať konflikt záujmov volených orgánov obce (mesta) – starostu (primátora) a poslancov obecného (mestského) zastupiteľstva. Z tohto pohľadu sa javí platná úprava konfliktu záujmov definovaná v zákone o obecnom zriadení (§ 11) ako nedostatočná, pretože nie je dostatočne konkrétna a nepokrýva všetky možnosti korupcie a klientelizmu na miestnej úrovni, ktoré môžu volení zástupcovia občanov v orgánoch obcí a miest využívať vo svoj alebo cudzí

prospech na úkor verejného záujmu. Východiskom by mohlo byť napríklad presné explicitné a širšie vymedzenie funkcií v zákone o obecnom zriadení, s ktorými je spojený konflikt záujmov poslancov obecných (mestských) zastupiteľstiev a ktoré sú nezlučiteľné s výkonom volenej funkcie komunálneho poslanca.

Výkon správy vecí verejných v obciach a mestách zabezpečujú volené orgány prostredníctvom obecného (mestského) úradu, obecnej (mestskej) polície, príspevkových a rozpočtových organizácií obce (mesta), obchodných spoločností s majetkovou účasťou obce (mesta). Kontrolným orgánom je pracovník obce (mesta) hlavný kontrolór, ktorého volí obecné (mestské) zastupiteľstvo. Kompetencie volených orgánov obce (mesta), čiže obecného (mestského) zastupiteľstva a starostu stanovujú paragrafy 11 ods. 4 a 13 ods. 3 zákona o obecnom zriadení.

2. ANALÝZA SKUTKOVÉHO STAVU Z POHĽADU BOJA PROTI KORUPCII

2.1. ZÁKON O OBECNOM ZRIADENÍ A KONFLIKT ZÁUJMOV

2.1.1. Obecný (mestský) úrad

Obecné (mestské) zastupiteľstvo menuje do funkcie na návrh starostu (primátora) prednostu obecného (mestského) úradu. Ten spolu s ostatnými zamestnancami obecného (mestského) úradu sú s obcou (mestom) v pracovnom pomere podľa Zákonníka práce na základe poslancami schválenej organizačnej štruktúry obecného (mestského) úradu. Štatutárom obce resp. mesta v pracovnoprávných vzťahoch týchto zamestnancov je starosta resp. primátor.

Ak chceme dôsledne uplatniť princíp oddelenia moci výkonnej od zákonodarnej, **mala by byť funkcia poslanca obecného (mestského) zastupiteľstva nezlučiteľná s funkciou prednostu a aj všetkých zamestnancov obecného (mestského) úradu.**

To znamená, že ak bol za poslanca obecného (mestského) zastupiteľstva zvolený občan vykonávajúci v čase volieb tieto funkcie na obecnom (mestskom) úrade, alebo ako zvolený poslanec obecného (mestského) zastupiteľstva bude neskôr zvolený obecným (mestským) zastupiteľstvom do funkcie prednostu alebo sa stane pracovníkom obecného (mestského) úradu, musí sa vzdať mandátu poslanca okamžite po svojom zvolení resp. pred nástupom do pracovného pomeru na obecnom (mestskom) úrade (jeho náhradník zloží poslanecký sľub najneskôr na najbližšom obecnom resp. mestskom zastupiteľstve). Túto požiadavku súčasný text zákona (§ 11 ods. 2 písm. b zákona o obecnom zriadení) zabezpečuje, aj keď príslušnému textu je možné vytknúť isté nejasnosti. Je však možné ísť aj ďalej a zväziť „výmenu“ nezlučiteľnosti za zákaz vzniku pracovnoprávneho vzťahu poslanca s obcou (mestom).

2.1.2. Obecná (mestská) polícia

Je to poriadkový orgán obce (mesta), ktorý vedie náčelník obecnej (mestskej) polície vymenovaný obecným (mestským) zastupiteľstvom na návrh starostu (primátora).

Uplatnením princípu oddelenia výkonnej od zákonodarnej moci je **funkcia poslanca obecného (mestského) zastupiteľstva nezlučiteľná s funkciou náčelníka a pracovníkov obecnej (mestskej) polície.**

Pri hroziacom konflikte záujmov poslancov platia rovnaké pravidlá ako v bode 2.1.1 (pracovníkov obecnej a mestskej polície možno považovať za zamestnancov odborného aparátu obce alebo mesta) a súčasný právny stav konflikt záujmov zamedzuje.

2.1.3. Príspevkové a rozpočtové organizácie obce (mesta)

Obec (mesto) si na výkon určitých špecifických činností podľa § 4 ods. 3 písm. j zákona o obecnom zriadení zriaďuje svoje príspevkové a rozpočtové organizácie, ktoré hospodária so zvereným obecným (mestským) majetkom samostatne, ale sú napojené na obecný (mestský) rozpočet (spravovanie investícií, výstavba a plánovanie, správa majetku, technické služby, zeleň, kultúra, šport, sociálna starostlivosť a pod.). V čele týchto organizácií stojí riaditeľ alebo vedúci, ktorého podľa vnútorných predpisov obce alebo mesta volí obecné (mestské) zastupiteľstvo.

Keďže títo vedúci pracovníci príspevkových a rozpočtových organizácií zodpovedajú za nakladanie s obecným (mestským) majetkom priamo orgánom mesta, z hľadiska zamedzenia korupcie by nemali pôsobiť súčasne ako výkonná, zákonodarná a kontrolná zložka obce (mesta). Je nevhodné, aby poslanec obecného (mestského) zastupiteľstva rozhodoval o svojom zvolení alebo menovaní do funkcie riaditeľa (vedúceho) príspevkovej alebo rozpočtovej organizácie obce (mesta), o výške príspevku resp. zvereneného majetku obce (mesta) do svojej samostatne hospodiarickej organizácie, zúčastňoval sa poslancových kontrol v nej a prípadne svojím hlasovaním zamedzil vykonaniu náprav nedostatkov zistených kontrolou v ním riadenej organizácii. Podobne by sa to malo týkať aj pracovníkov týchto organizácií.

Je tak možné odporúčať, aby funkcia poslanca obecného (mestského) zastupiteľstva bola nezlučiteľná s funkciou štatutára (riaditeľa alebo vedúceho) príspevkovej alebo rozpočtovej organizácie obce (mesta).

V prípade hroziaceho konfliktu záujmov (by mali platiť) platia rovnaké pravidlá ako v bode 2.1.1. **Súčasný právny stav eliminovanie tohto druhu konfliktu záujmov negarantuje.** Rozpočtové a príspevkové organizácie mesta majú svoju právnu subjektivitu a ich zamestnanci nie sú považovaní za zamestnancov odborného aparátu obce (mesta). Z hľadiska súčasného právneho stavu teda napríklad riaditeľ príspevkovej organizácie mesta môže byť zároveň aj poslancom.

Ilustratívny príklad zo samosprávy:

Na návrh primátora odvolalo mestské zastupiteľstvo doterajšieho riaditeľa organizácie tohto typu dôvodne podozrivého z nezákonného nakladania s mestským majetkom. Po výberovom konaní následne zvolilo hlasmi väčšinového poslancového klubu na návrh primátora (zo strany väčšinového poslancového klubu) za nového riaditeľa príspevkovej organizácie poslanca zo svojich radov. Tento sa však nevzdal poslancového mandátu a súčasne vykonáva dve funkcie – zákonodarnú aj výkonnú. Napriek námietkam menšinových poslancových klubov sa nemieni vzdať poslancového mandátu, pretože právne neporušuje platný zákon, o uplatňovaní morálnych a etických regulatívov sa môžu poslanci baviť iba v rovine nezáväznej diskusie. V prípade návrhu na jeho odvolanie tento poslanec-riaditeľ hlasuje spolu s ostatnými poslancami a jeho hlas môže byť v krajnej situácii rozhodujúci, rovnako ako pri hlasovaní o výške finančného príspevku resp. výšky investičných prostriedkov pre jeho organizáciu z mestského rozpočtu.

(Zápis z rokovania MsZ v apríli 1999.)

2.1.4. Obchodné spoločnosti s majetkovou účasťou obce (mesta)

Obec (mesto) môže v zmysle zákona o majetku obcí vstupovať do obchodných spoločností svojím majetkovým vkladom, ktorý zostáva majetkom obce (mesta). V praxi sa riadia tieto spoločnosti

Obchodným zákonníkom, čo sa často stáva predmetom jednostranného výkladu práva v tom zmysle, že ide o obchodnú spoločnosť a o nakladanie s jej majetkom už rozhodujú iba orgány tejto spoločnosti, nie orgány obce (mesta), dokonca aj keď ide o obchodnú spoločnosť so stopercentným vlastníctvom obce (mesta).

Tu sa stretáva záujem subjektu verejného práva so subjektom súkromného práva prostredníctvom obchodnej spoločnosti, pričom žiadny z právnych predpisov tento stret dostatočne nerieši. Zároveň je to jedna z možností zneužitia majetku obcí (miest) prostredníctvom orgánov takýchto obchodných spoločností, ktoré môžu zámerne konať v prospech lobistických skupín bez dostatočnej kontroly orgánov obce (mesta). Obzvlášť diskutabilné je spojenie funkcie štatutárneho zástupcu takejto obchodnej spoločnosti s funkciou poslanca obecného (mestského) zastupiteľstva. Preto sa odporúča, aby **funkcia poslanca obecného (mestského) zastupiteľstva nebola zlučiteľná s funkciou štatutárneho zástupcu obchodnej spoločnosti s majetkovou účasťou obce (mesta).**

Ani v tomto prípade súčasný právny stav tento konflikt záujmov neeliminuje.

Ilustratívny príklad zo samosprávy:

Na čele dvoch 100 percentných mestských obchodných spoločností stoja dvaja poslanci MsZ. Do týchto „eseročiek“ bol prevedený mestský majetok v hodnote niekoľko stamiliónov Sk. V predstavenstvách a dozorných radách týchto spoločností sú zväčša poslanci MsZ (mestské zastupiteľstvo tvorí najvyšší orgány týchto spoločností).

Dochádza k situáciám, keď konateľ resp. riaditeľ spoločnosti je zároveň poslanec MsZ, hlasuje na valnom zhromaždení totožnom s MsZ o svojom menovaní alebo odvolaní, o výške svojho platu a odmien, o prevode mestského majetku do s. r. o. alebo o správe dozornej rady a pod. Tieto prepojenia funkcie poslanca a štatutára obchodnej spoločnosti sú z hľadiska možnej korupcie a klientelizmu veľmi rizikové. Je diskutabilné, či obce a mestá vôbec majú podnikáť vo forme obchodných spoločností (najmä 100 % obecných) podľa Obchodného zákonníka, keď konajú vo verejnom záujme podľa zákona o obecnom zriadení a majetku obcí. Vklady obecného majetku do obchodných spoločností, ktoré spravujú súkromné fyzické alebo právnické osoby môžu byť finančne i manažérsky kvalitnejším riešením s legislatívne jasne definovanými vzájomnými vzťahmi.

(Zdroj: zápisy z dozorných rád BPM, s. r. o., v rokoch 1994-1998.)

2.1.5. Obchodné a podnikateľské aktivity poslancov obecného (mestského) zastupiteľstva napojené na obecný (mestský) rozpočet

Zákon o obecnom zriadení nerieši veľmi častý jav v obecných (mestských) zastupiteľstvách, kde dochádza ku konfliktu záujmov medzi poslancami, ktorí súkromne podnikajú a ich firmy sú priamo napojené na mestský rozpočet. Ak sa k tomu pripočíta ich politická príslušnosť k väčšinovému poslanceckému klubu vrátane starostu (primátora), v tejto duálnej funkcii môžu títo poslanci ekonomicky vážne ovplyvňovať finančné hospodárenie obce (mesta) vo svoj prospech na úkor verejného záujmu a finančne zvyhodňovať svoju firmu pred ostatnou konkurenciou.

Napriek tomu, že Ústava SR každému občanovi garantuje slobodu podnikania, v prepojení súčasného vykonávania verejnej funkcie poslanca rozhodujúceho o obecnom (mestskom) rozpočte a súkromného podnikateľa čerpajúceho svoje príjmy z toho istého obecného (mestského) rozpočtu existuje veľké nebezpečenstvo korupcie a klientelizmu. Tento zložitý právny rozpor obmedzenia podnikateľských aktivít poslancov vo verejnom živote dostatočne nerieši ani platná slovenská legislatíva, o samospráve ani nehovoriac. Na základe uvedeného odporúčame, aby **fukcia poslanca obecného (mestského) zastupiteľstva nebola zlučiteľná s funkciou štatutára právnickej osoby, ktorej podnikateľská činnosť je napojená na obecný (mestský) rozpočet.** Obdobná situácia by mala byť aj u podnikajúcich fyzických osôb. V súčasnosti platný právny stav ani tento konflikt záujmov neeliminuje.

Ilustratívny príklad zo samosprávy:

V mestskom zastupiteľstve sú niektorí poslanci zároveň majiteľmi alebo štatutármi súkromných firiem, ktoré monopolne vykonávajú komunálne služby resp. podnikateľskú činnosť priamo financovanú z mestského rozpočtu. Ide napríklad o odvoz komunálneho odpadu či údržbu mestských komunikácií. Tieto súkromné firmy poslancov sú priamo napojené na mestský rozpočet, o ktorom rozhodujú svojimi hlasmi aj títo poslanci. Jedným z rizík uvedeného postavenia je možnosť využiť vo svoj prospech svoje postavenie a vplyv medzi poslancami napríklad na získanie väčšej čiastky výdavkov na nimi vykonávané komunálne služby resp. investície do nimi spravovaného majetku mesta alebo v prípade postupného splácania záväzkov mesta voči dodávateľom komunálnych služieb vplývať na uprednostnenie svojich pohľadávok pred ostatnými veriteľmi-neposlancami.

V prípade poslancovej firmy na odvoz komunálneho odpadu (v spojení so skládkou tuhého komunálneho odpadu a jej zahraničným investorom) ide aj o uprednostnenie pred prípadnou konkurenciou v meste s monopolnými cenami, ktoré zabezpečuje platné mestské nariadenie. Pri poslancovom pokuse (za podpory odbornej verejnosti) zmeniť toto jednostranne formulované mestské nariadenie v prospech jednej firmy na voľný trh pri nakladaní s komunálnym odpadom v meste, neprešiel návrh na zmenu aj vďaka hlasu poslancu-majiteľa monopolnej firmy.

(Zdroj: zápisy z rokovaní MsZ v rokoch 1999-2000 a dopravnej komisie pri MsZ.)

2.1.6. Hlavný kontrolór obce (mesta)

Pôsobnosť a zameranie kontrolnej činnosti v podmienkach samosprávy v SR sú len rámcovo definované zákonom SNR č. 365/90 Zb.z. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov, a to úlohami hlavného kontrolóra (§ 18 uvedeného zákona) a kontrolnými právomocami ostatných konštituovaných orgánov a inštitútov obce (zastupiteľstva, rady, komisií, jednotlivých poslancov apod.) Tieto sú však vymedzené iba rámcovo spôsobom, ktorý bližšie neurčuje oblasti zamerania a pôsobenia týchto kontrolných mechanizmov, ani ich kompetečno-subordinačné vzťahy v predmetnom smere. V rámci novokoncipovaného kontrolného systému štátnej správy bol prijatý zákon SNR SR č. 10/1996 Zb. z. o kontrole v štátnej správe, ktorý však definuje postavenie a pôsobnosť všetkých orgánov kontroly v štátnej správe. Oblasť kontroly v samospráve nebola v tomto zákone vôbec zmienená. V súčasnosti je nutné skonštatovať, že systém kontroly v komunálnej sfére nemá dostatočnú organizačno-právnu ani metodickú normu. Absencia takejto normy, už zo samotnej podstaty kontroly ako konfliktnej činnosti potenciálne spôsobuje ďalšie nežiaduce nejasnosti a konflikty. Ich riešenie spočíva v nastolení aspoň základných pravidiel určujúcich vzťahy, kompetencie a postupy kontrolných mechanizmov v danej oblasti.

Čoraz častejšie sa vyskytujú kvalifikované názory na potrebu oddeliť kontrolu od ostatných troch konštituovaných oblastí systému spoločnosti (zákonodarná, súdna a výkonná moc) a ustanoviť ju samostatne – ako štvrtý takýto fenomén. Je nesporné, že takéto usporiadanie by významnou mierou zvýšilo účinnosť kontroly najmä z dôvodu jej svojbytnosti a prepotrebnej nezávislosti.

Pokúsme sa tento princíp pretransformovať do podmienok samosprávy. Ak pripustíme určitú mieru abstrakcie, môžeme považovať za zákonodarnú moc obecné (mestské) zastupiteľstvo a za výkonnú moc starostu (primátora) spolu s obecným (mestským) zastupiteľstvom. Potom sa dá pripustiť, že za istých priaznivých podmienok v konkrétnej samospráve je pre (relatívnu) nezávislosť kontroly priaznivejšie jej „podriadenie“ moci zákonodarnej. V našich podmienkach treba pripustiť, že exekutíva má sklony k obmedzovaniu nezávislosti a samostatnosti kontroly. Za súčasného právneho stavu a pri dnešnom modeli samosprávy (začlenením kontroly do nej samotnej) je dosiahnutie takéhoto približovania k nezávislosti iba súhrnom náhodných priaznivých okolností. Na jednej strane to môže výrazne ovplyvniť osobnosť hlavného kontrolóra, jeho argumentačná schopnosť a profesná zdatnosť a na strane druhej pochopenie významu a podstaty kontroly zainteresovanými najmä volenými zástupcami občanov.

Podľa zákona o obecnom zriadení je hlavný kontrolór pracovníkom obce (mesta) volený obecným (mestským) zastupiteľstvom, takže zo zákona nemôže byť komunálnym poslancom. Z hľadiska efektívnosti a účinnosti boja proti korupcii a klientelizmu na miestnej úrovni je ekonomická a čiastočne aj politická závislosť hlavného kontrolóra od starostu (primátora) a poslancov obecného (mestského) zastupiteľstva prekážkou, ktorá mu v praxi často bráni vykonávať svoju funkciu nezávisle. Hlavný kontrolór je tak paradoxne závislý od tých, ktorých činnosť má kontrolovať. Obecné (mestské) zastupiteľstvo schváli alebo neschváli hlavnému kontrolórovi plat a odmeny, rovnako ako jeho správu o vykonaní kontroly činnosti orgánov mesta. Na druhej strane je hlavný kontrolór odvolateľný iba zo zákonných dôvodov obecným (mestským) zastupiteľstvom, čo však v mnohých prípadoch nemusí byť tou najdôležitejšou prekážkou. Preto je možné odporúčať, aby sa **postavenie hlavného kontrolóra aj v súvislosti s prijímanou reformou verejnej správy stalo ekonomicky nezávislým od zákonodarnej a výkonnej moci na úrovni samosprávy.**

Ilustratívny príklad zo samosprávy:

Poslanci menšinového poslaneckého klubu sa na základe zistených skutočností vo veci zmenky obrátili na prokuratúru s podozrením zo zneužitia právomoci verejného činiteľa zo strany primátora. Hlavný kontrolór však nekonal. Dokonca nekonal ani po ním vykonanej kontrole pohybu mestských financií okolo zmenky, hoci výsledky kontroly vykazovali podozrenie z vážneho porušenia zákona. Hlavný kontrolór dal nakoniec podnet na prokuratúru až na základe uznesenia mestského zastupiteľstva, aj to iba na základe výpovedí poslancov.

(Zdroj: zápisy z rokovaní MsZ v rokoch 1999-2000.)

Konflikt záujmov, do ktorého by sa mohol dostať hlavný kontrolór má súvislosť s (ne)predpojatosťou ako jedným zo základných kritérií kontroly. Ide o predpojatosť ku kontrolovaným osobám na základe ich osobného alebo funkčného vzťahu ku kontrolórovi a opačne. V tomto prípade môže ísť o osoby blízke rodinne, spriaznené s kontrolórom a pod. Môže však ísť aj o predpojatosť k vecnej stránke konania kontrolóra (napríklad, ak má kontrolovať hospodárenie subjektu, ku ktorému má finančný vzťah). Obdobný charakter môže mať aj členstvo hlavného kontrolóra v dozornej rade obchodnej spoločnosti, ktorá nakladá s majetkom mesta. Na druhej strane aj kontrolovaný môže namietat predpojatosť, ak by kontrolór pri výkone kontroly mohol konať zaujato, tendenčne a neobjektívne. Dôvody treba však argumentačne podložiť.

V oblasti štátnej kontroly je povinnosťou kontrolóra v takýchto prípadoch predpojatosť oznámiť a kontrolu odmietnuť. O námietkach o predpojatosti musí vždy rozhodnúť ten, v koho záujme sa kontrola vykonáva. V podmienkach samosprávy nie je tento proces legislatívne upravený, a preto by bolo účelné riešiť tento problém vlastným normatívom samosprávy.

2.1.7. Nejasné vymedzenie kompetencií medzi obecným zastupiteľstvom a starostom (primátorom)

Vymedzenie kompetencií obce (§ 4 ods. 3) zákona o obecnom zriadení, obecného zastupiteľstva (§ 11 ods. 4 zákona o obecnom zriadení) a starostu (§ 13 ods. 3 zákona o obecnom zriadení) nie je dostatočne jasné a môže dochádzať k situácii, keď si starosta (primátor) osobuje kompetencie, ktoré by mali náležať zastupiteľstvu. V súvislosti s korupciou je nevyhnutné tieto kompetencie presnejšie vymedziť, najmä pokiaľ ide o hospodárenie s hnutelným aj nehnuteľným majetkom mesta. Mestá obvykle prijímajú vnútorné normatívy (zásady hospodárenia s majetkom mesta a pod.), ktoré kompetencie upresňujú, avšak povinnosť prijať takéto normatívy nestanovuje zákon, a tak ich obce a mestá môžu ale nemusia mať.

Ilustratívny príklad zo samosprávy:

Rokovací a organizačný poriadok mesta stanovuje povinnosť takéto zásady prijať, avšak od roku 1994 až do roku 1999 mestské zastupiteľstvo takéto zásady neschvaľovalo, resp. ich schválenie nebolo zaradené do programu rokovania mestského zastupiteľstva.

(Zdroj: zápisy z rokovaní MsZ v rokoch 1998-1999.)

(Zákon o obecnom zriadení v § 11 ods. 4 písm. A napríklad hovorí, že obecné zastupiteľstvo „schvaľuje najdôležitejšie úkony týkajúce sa majetku mesta“).

2.1.8. Postavenie volených orgánov obce – starostu a poslancov ako verejných činiteľov

Súčasný právny stav na Slovensku v oblasti minimálnej ochrany práv volených zástupcov občanov v parlamentných a komunálnych voľbách (po reforme verejnej správy aj volených zástupcov regionálnych parlamentov) je rozdielny. Kým poslanci NR SR sú rovnako ako starostovia obcí a poslanci obecných zastupiteľstiev verejnými činiteľmi (viď ustanovenia Trestného zákonníka a ďalšie zákonné normy), poslanci NR SR požívajú na rozdiel od komunálnych politikov aj rozšírenú ochranu svojich práv – poslaneckú imunitu. Čo sa však týka postavenia starostov obcí a poslancov obecných zastupiteľstiev ako verejných činiteľov, nevedia o tomto postavení ani samotní volení zástupcovia občanov na komunálnej úrovni, nehovoriac o samotných občanoch, pretože takáto charakteristika nie je explicitne uvedená v zákone o obecnom zriadení.

Úprava postavenia verejných činiteľov vrátane starostov, poslancov a zamestnancov obce je v ustanovení § 89 ods. 9 Trestného zákona.

Je potrebné uvažovať o zrovnoprávnením postavenia týchto verejných činiteľov získavajúcich svoj mandát všeľudovou voľbou v oblasti ich ochrany pri výkone svojej funkcie počas verejných zasadnutí NR SR a obecných zastupiteľstiev, t. j. nemožnosti ich právneho postihu za výroky prednesené na verejných zasadnutiach týchto zastupiteľských orgánov.

Ilustratívny príklad zo samosprávy:

Primátor podal trestné oznámenie za podozrenie z útoku na verejného činiteľa za kritické vystúpenie poslankyne na rokovaní mestského zastupiteľstva. (prípád vyšetrovala polícia a nakoniec bol odložený). Bol to prvý verejne známy prípad, kedy mal volený zástupca občanov – poslanec MsZ niesť trestnoprávnu zodpovednosť za výroky prednesené na verejnom zasadnutí MsZ.

(Zdroj: zápisy z rokovaní MsZ v júni a auguste 1995, uznesenie Obvodného oddelenia PZ Banská Bystrica – východ z februára 1996, novinové články.)

3. LEGISLATÍVNE OPATRENIA V BOJI PROTI KORUPCII A KLIENTELIZMU:

3.1. ZÁKON NR SR Č. 369/90 ZB. O OBCNOM ZRIADENÍ

3.1.1. Potreba zmien (novely) v zákone

Na základe vykonanej analýzy a zovšeobecnenia praktických skúseností s problematickým uplatňovaním zákona o obecnom zriadení v oblasti konfliktu záujmov poslancov obecného (mestského) zastupiteľstva je vhodné novelizovať §11 odsek 2 zákona č. 369/90 Zb. o obecnom zriadení a pod písmenom b) rozšíriť nezlučiteľnosť funkcie poslanca obecného zastupiteľstva aj o **funkciu štatutára rozpočtovej alebo príspevkovej organizácie obce, funkciu štatutára obchodnej spoločnosti s majetkovou účasťou obce, štatutára súkromnej fyzickej alebo právnickej osoby, ktorej podnikateľská činnosť je napojená na obecný rozpočet.**

Novela zákona o obecnom zriadení by sa mala týkať aj vyhradených právomocí obecného zastupiteľstva a upresniť v § 11 ods. 4 písm. a) tak, že vyhradenou právomocou MsZ je nielen určovať zásady hospodárenia a nakladania s majetkom obce a s majetkom štátu dočasne prenechaným do hospodárenia obce, ale aj **podľa týchto zásad schvaľovať najdôležitejšie úkony týkajúce sa tohto majetku a kontrolovať hospodárenie s ním.**

Pod písm. ch) treba doplniť schvaľovanie poriadku odmeňovania pracovníkov obce, ako aj ďalších predpisov o **povinné prijímanie rokovacieho poriadku, pracovného poriadku, organizačného poriadku a zásad hospodárenia s majetkom obce.**

Novelu obecného zákona treba doplniť v § 11 o ods. 5, ktorý by definoval potrebu obecného zastupiteľstva **prerokovať a vyjadriť sa k investičnej činnosti v obci a k podnikateľskej činnosti právnických a fyzických osôb v obci, ak sa týka záujmov obyvateľov obce**

Vzhľadom na praktické skúsenosti s nejasným uplatňovaním právnej ochrany volených zástupcov občanov na komunálnej úrovni – starostov obcí a poslancov obecných zastupiteľstiev ako verejných činiteľov a v záujme zrovnoprávnenia ich postavenia na verejnosti s volenými zástupcami občanov v NR SR v oblasti minimálnej imunity za svoje výroky prednesené na verejných zasadnutiach týchto orgánov (čo môže znamenať odbúranie strachu slobodne vyslovovať svoje názory a zároveň to môže prispieť k väčšej odvahe volených zástupcov občanov verejne sa postaviť proti podozreniam z korupcie a klientelizmu priamo na pôde obecného zastupiteľstva), navrhujeme nasledovnú úpravu zákona č. 369/90 Zb. o obecnom zriadení v platnom znení v rámci jeho novelizácie v § 10, ktorý definuje orgány obce doplniť text:

Starosta obce a poslanci obecného zastupiteľstva sú verejnými činiteľmi. Pri výkone svojej funkcie počas verejných rokovaní obecného zastupiteľstva sa za ich výroky prednesené na riadnom zasadnutí obecného zastupiteľstva na nich nevzťahujú prípadné trestnoprávne ani občianskoprávne postihy.

3.1.2. Účinné dovolanie sa proti porušovaniu zákona o obecnom zriadení

Súčasný stav

Slabinou slovenského právneho systému je pomerne slabá vynútiteľnosť práva. To platí aj na komunálnej úrovni. Nedostatky sú však často na oboch stranách. Na jednej strane je to nedokonalá alebo ešte pôvodná komunistická legislatíva, na druhej strane buď nevedomosť alebo apatia volených zástupcov občanov a aj občanov samotných. Novelou zákona bol odstránený nedostatok v prokurátorskom proteste voči všeobecne záväznému nariadeniu (VZN), ktoré bolo v rozpore so zákonom. V súčasnosti, ak obecné zastupiteľstvo nevyhovie protestu prokurátora voči VZN, môže sa tento obrátiť na súd. Orgánom v ktorého kompetencii je rušenie VZN je NR SR. Ústavný súd má v kompetencii zrušiť uznesenie, ktorým sa porušili ústavné práva občanov alebo skonštatovať porušenie ústavy.

Problém v tomto prípade je v súčasnosti skôr na strane občanov a ich volených zástupcov, ktorí sú často apaticki a pasívni. Mnohokrát sa dá povedať, že ani volení poslanci nepoznajú svoje práva a povinnosti vo vzťahu k zákonu o obecnom zriadení. Spôsob, ako si vynútiť dodržiavanie zákonov na lokálnej úrovni, ovláda len malé percento miestnych poslancov a ešte menej ich je ochotných obetovať tomu značný čas a osobnú námahu. Dá sa predpokladať, že znížením počtu poslancov v samosprávach (tento návrh obsahuje navrhovaná novela zákona o obecnom zriadení) sa eliminuje ich anonymita a prechodom kompetencií na samosprávy sa zvýši tlak na ich pocit zodpovednosti.

3.2. ZÁKON O SLOBODNOM PRÍSTUPE K INFORMÁCIÁM¹

Tento zákon sa môže stať veľmi účinnou zbraňou v boji proti korupcii a klientelizmu. Jeho základný princíp – „Čo nie je tajné, je verejné“ si občania dobre zafixovali a na základe toho si žiadajú informácie, s ktorými mali kedysi mnoho problémov (napríklad o bytoch, investíciách atď.). Vzhľadom na to, že samospráva a regionálna štátna správa sú občanovi najbližšie a záležitosti, ktoré spravujú sa ho najviac týkajú, je predpoklad, že aj po decentralizácii verejnej správy a prechode kompetencií na nižšie stupne riadenia bude pod väčším drobnohľadom občanov i miestnych médií. Veľkú úlohu v uplatňovaní tohto zákona tu budú zohrávať aj organizácie tretieho sektora, ktorým sa tak uľahčí prístup k informáciám, s ktorým mali v minulosti nesmierne problémy. Nezávislosť týchto občianskych organizácií a informácie, ktoré často vedú kvalitne spracovať, budú určitou zárukou, že práve oni sa stanú strážcami zákonnosti v našej mladej demokracii. Doterajšie skúsenosti jasne dokazujú, že aj pred prijatím zákona o slobodnom prístupe k informáciám to boli predovšetkým zástupcovia neziskového sektora a médií, ktorí upozorňovali verejnosť na korupciu, klientelizmus i konflikty záujmov. Existencia tohto zákona by mala zmobilizovať širšie vrstvy občanov k záujmu o veci verejné a najmä to, čo sa deje s ich daňami.

3.3. ZÁKON O VEREJNOM OBSTARÁVANÍ²

Verejné obstarávanie na všetkých úrovniach verejnej správy, a samozrejme aj na tej najnižšej, je najčastejším zdrojom podozrení s korupcie a klientelizmu. Nedostatočne transparentný rozhodovací proces v samospráve ako aj možný konflikt záujmov je rizikom procesu verejného obstarávania v samospráve. Na úrovni samospráv sa zákon buď nedodržiaval s odôvodnením nedostatku času a mnohé informácie sa pred poslancami tajili ako obchodné tajomstvo. Prípadne sa proces tak zmanipuloval a zahmlil, že pri nedostatku relevantných informácií bolo ťažko dokazovať porušenie zákona. K uvedenému je potrebné prirátat' ešte závislosť kontrolóra na obecnom (mestskom) zastupiteľstve. Z tohto je vidieť, ako sa jednotlivé zákony dopĺňajú a spolupôsobia v boji proti korupcii ako aj to, kde ešte existujú legislatívne diery, ktoré umožňujú korupčné správanie. V tomto prípade je napríklad vhodné zmeniť závislé postavenie kontrolóra na nezávislé, aby mohol dôsledne vykonávať svoju zákonom stanovenú kontrolnú činnosť.

3.4. ZÁKON O VEREJNEJ SLUŽBE

Zákon o verejnej službe, ktorý bude mať vo svojej kompetencii aj zamestnancov samosprávy, bude im na jednej strane dávať určité sociálne istoty, ale na strane druhej musí obsahovať aj tvrdé sankcie pri nekorrektnom, ale najmä korupčnom správaní. Zákon bude definovať právny rámec pre profesionálny a politicky nestranný výkon verejnej služby³.

3.5 KONTROLNÉ MECHANIZMY⁴

V rámci decentralizácie verejnej správy bola vypracovaná aj osobitná koncepcia kontroly vo verejnej správe, ktorá na všetkých troch navrhovaných úrovniach verejnej správy definuje orientáciu kontroly na vnútornú a vonkajšiu a zásady v oblasti kritérií kontroly, vzdelávania, legislatívy a informatiky.

¹ Bližšie pozri kapitolu *Prístup k informáciám jako protikorupčný nástroj*.

² Bližšie pozri kapitolu *Verejné obstarávanie vo väzbe na korupciu a transparentnosť*.

³ V čase finalizovania tejto kapitoly bol zákon o verejnej službe predložený na prvé čítanie v Národnej rade Slovenskej republiky.

⁴ Problematike kontroly sa bližšie venujeme v kapitole *Kontrola a jej úlohy v boji s korupciou*.

Na miestnej úrovni zákon v každom meste určuje vytvorenie funkcie hlavného kontrolóra mesta. V obciach bude možné naplniť povinnosť vnútornej kontroly uplatnením jedného z troch spôsobov:

1. vytvoriť funkciu hlavného kontrolóra obce,
2. v rámci spolupráce medzi obcami vytvoriť funkciu kontrolóra s pôsobnosťou pre viac obcí,
3. požiadať o výkon vnútornej kontroly útvar hlavného kontrolóra vyššieho územného celku.

Zákon pamätá aj na dôsledné uplatnenie nezávislosti hlavného kontrolóra, čo je v súčasnosti hlavnou príčinou problematickeho výkonu ich funkcie.

Nezávislosť hlavného kontrolóra bude definovaná:

- a) nezávislosťou voči primátorovi mesta, starostovi obce,
- b) právami a povinnosťami voči obecnému zastupiteľstvu,
- c) obmedzením možnosti odvolania z funkcie,
- d) platovou nezávislosťou,
- e) podmienkou kvalifikačných a morálnych predpokladov na výkon funkcie,
- f) postavením verejného činiteľa pri výkone funkcie.

Hlavný kontrolór mesta (obce), prípadne útvar kontroly bude mať vymedzenú pôsobnosť na plnenie samosprávnych funkcií (programy rozvoja, územné plánovanie, verejnoprospešné služby, správa a výstavba bytov, životné prostredie, vodné hospodárstvo, doprava a preprava, školstvo, zdravotníctvo, kultúra, zásobovanie obce, správa trhovísk, sociálna pomoc, sociálne veci, bezpečnosť a verejný poriadok), dodržiavanie nariadení, smerníc. Pokynov, rozhodnutí, dodržiavanie zákonnosti, rozpočtové hospodárenie, stav pohľadávok, záväzkov, splácanie úverov, správnosť zostavenia záverečného účtu mesta, dodržiavanie povinností pri nakladaní s majetkom mesta, dodržiavanie metód a postupov verejného obstarávania, vybavovanie petícií a sťažností. Predmetom bude rovnako kontrola správnej administratívy, investičnej a podnikateľskej činnosti mesta, ochrana spotrebiteľa, kontrola subjektov hospodáriacich s majetkom mesta (aj v prípade majetkovej účasti), kontrola organizácií mesta.

Úlohou hlavného kontrolóra je vypracovanie stanovísk k návrhom rozpočtov a k návrhom záverečných účtov mesta (obce), pred ich schválením v mestskom (obecnom) zastupiteľstve.

Predpoklady objektívnej (pravdivej) kontroly sú predovšetkým:

1. nezávislosť, ktorú napĺňajú:
 - a) nezávislosť morálna (bezúhonnosť, nepodplatiteľnosť),
 - b) nezávislosť materiálno-spoločenská (odmeňovania, postavenia),
 - c) nezávislosť politická,
 - d) nezávislosť vzťahová.
2. kvalifikovanosť, ktorú napĺňajú:
 - a) schopnosť naštudovania problematiky (absorpcie znalosti) a ich aplikácie,
 - b) schopnosť vykonávať analýzu, syntézu a syntax,
 - c) schopnosť rozlišovania podstatného (výber a váženie) a negatívneho,
 - d) schopnosť presnej štylizácie, formulácie výrokov.
3. mentálne vlastnosti kontrolóra:
 - a) primeraná odvaha,
 - b) pedantnosť,
 - c) schopnosť riešiť konfliktné situácie,
 - d) ochota v extrémnych prípadoch znášať spoločenské odmietanie,
 - e) schopnosť racionálnej komunikácie,
 - f) schopnosť prezentácie výsledku,
 - g) schopnosť verejnej obhajoby kontrolných zistení.

Organizácia kontroly v spoločnosti musí rešpektovať podmienky trhovej ekonomiky a princípy riadenia hospodárstva. Bude sa musieť dôraznejšie prikrčiť k trvalému zavedeniu nového prvku v kontrole, ktorým sa stane kontrola pred realizáciou výdavku z rozpočtu. Len dôsledná realizácia, najmä týchto opatrení a ich správna orientácia môžu vytvoriť dobre fungujúcu a účinnú kontrolu.

Tí, čo budú vykonávať kontrolnú činnosť budú musieť postupne plniť poslanie kontroly, predovšetkým jako orgány spoločenskej kontroly. Budú sa orientovať na hodnotenie stupňa dokonalosti najdôležitejších , rozhodujúcich článkov spoločenského, funkčného mechanizmu. To znamená, že kontrola nesmie byť podriadená tým, ktorí sa na tvorbe a realizácii týchto mechanizmov podieľajú. Kontrola pritom musí využívať najnovšie poznatky vedy, štatistiky, spoločenské ale aj občianske združenia, vrátane jednotlivých aktívnych občanov.

4. TRENDY DOMA A V ZAHRANIČÍ

Okrem legislatívneho definovania konfliktu záujmov na samosprávnej úrovni sa značná pozornosť venuje zlepšovaniu kvality poskytovaných služieb. Dá sa povedať, že pozornosť sa sústreďuje na medzilidské vzťahy medzi poskytovateľom služby (zamestnancom obecného /mestského úradu, primátorom alebo poslancom) a jej príjemcom (občanom) a na neustále zlepšovanie kvality týchto služieb.

4.1. DEFINOVANIE ŠTANDARDOV KVALITY POSKYTOVANÝCH SLUŽIEB

Cieľom je vytvoriť predpoklad pre získanie dôvery občana kvalitou poskytovaných služieb. Predpoklad pre takéto poskytovanie verejných služieb je počiatočné definovanie vnútornej organizácie úradu a požadovanej úrovne kvality služieb občanom. Zvyšovanie kvality je dlhodobý proces a vyžaduje si to cyklické vyhodnocovanie spokojnosti občanov. Vhodne zvolenou metódou komunikácie s občanmi sa tak dajú zachytiť aj počiatočné príznaky choroby zvanaj korupcia.

4.2. ETICKÉ ŠTANDARDE INŠTITÚCIÍ, VOLENÝCH PREDSTAVITEĽOV A ZAMESTNANCOV VEREJNEJ SPRÁVY

„Každá inštitúcia verejného sektora by mala mať definované etické štandardy.“⁵ Tento dokument, šitý presne na mieru, ktorý je aj vo vyspelých demokraciách takpovediac „in“, si našiel svojich hostiteľov aj v prvých slovenských mestách. Mala som možnosť zoznámiť sa s Etickým kódexom pracovníka MsÚ v Pezinku (1993) a s Kódexom pracovníka miestnej samosprávy v Liptovskom Hrádku (1994). Oba tieto dokumenty definujú konkrétne požiadavky správanie sa zamestnancov MsÚ vo vzťahoch vo vnútri organizácie a v kontakte s občanom, požiadavky na osobnostné vlastnosti zamestnanca samosprávy. Cieľ je jeden – spokojný občan mesta. Cesty sú však dve, ale ani o jednej sa nedá povedať, že je lepšia. Iba že je naša – pezinská alebo hrádocká⁶.

Existujú mnohé príklady zahraničných etických kódexov. Ako príklad je možné uviesť Etický kódex mesta Troy, USA, (1992) a Etický kódex obce Rye Brook, USA, (1992). Na rozdiel od príkladov zo Slovenska sa v oboch dokumentoch objavujú požiadavky na majetkové priznania poslancov a najbližších rodinných príslušníkov, volená etická rada ako posudzovateľ dodržiavania kódexu a sankčné postihy.

5. KEDY ZMENÍME KONFLIKT ZÁUJMOV NA ZÁUJEM BEZ KONFLIKTU?

Ani tie najlepšie legislatívne normy nemôžu mať dostatočný účinok, pokiaľ sa v spoločnosti nenájde dostatočný počet občanov, ktorí ich chcú do života nielen presadzovať, ale aj podľa nich žiť. Nestačí zmeniť zákony, musí sa zmeniť aj myslenie občanov na jednej strane a reprezentantov samosprávy na druhej strane.

⁵ Viktor Nižňanský, splnomocnenec vlády pre decentralizáciu verejnej správy.

⁶ Príklad uvádzame v prílohe 1.

Občan ako suverén moci musí prejavovať záujem o veci verejné, musí sa zaujímať o to, ako sa dodržiavajú zákony, a najmä sa musí zaujímať, ako sa nakladá s jeho daňami. Zákon o slobodnom prístupe k informáciám dáva občanovi veľkú možnosť pýtať sa na všetko, čo ho zaujíma, byť nespokojný s nedostatočnou odpoveďou, ba dokonca vyžadovať sankcie voči „obecným služobníkom“, ktorý nemajú o neho záujem.

Volení zástupcovia občanov musia mať záujem o potreby občanov, ktorí ich poslali do samosprávy zastupovať ich záujmy. S prechodom kompetencií prejde na samosprávy aj väčší balík financií, ale čím väčší balík peňazí, tým väčšia zodpovednosť. Viac peňazí budí aj väčšie podozrenia, a preto proces redistribúcie financií k občanovi a jeho potrebám musí byť transparentný a dôsledne skontrolovaný.

Zamestnanci samospráv musia mať záujem o potreby občana a musia sa usilovať čo najrýchlejšie a najkvalitnejšie mu poslúžiť. V skutočnosti oni sú obecnými sluhami, ktorí pre občana a za neho občana spravujú veci verejné, majetok a jeho dane podľa rozhodnutí jeho volených zástupcov. On – občan im za to platí dohodnutú a zaslúženú mzdu.

Ak prejaví každý o potreby toho druhého záujem, dodržiava platné zákony a etické normy spoločnosti, mení sa spoločnosť s konfliktami záujmov na spoločnosť so záujmom bez konfliktov. Dokedy to bude ešte trvať? Dovtedy, pokiaľ o takúto spoločnosť neprejaví záujem aspoň 50,5 % občanov a dovtedy, pokiaľ väčšina prvých mužov a žien v obciach a mestách nebude spĺňať požiadavky uvedené v nasledujúcej prílohe.

PRÍLOHA 1

DESATORO DOBRÉHO STAROSTU

(Občianska náuka a výuka pre meštianske školy, 1936)

1. Si starostom nielen tých občanov, ktorí ťa volili, ale aj tých, ktorí ťa nevolili.
2. Dôvera spoluobčanov ťa postavila na čelo obce. Byť prvým občanom v obci je veľké vyznamenanie. Sľúb sám sebe na svoju česť a svedomie, že túto dôveru nesklameš!
3. Práve tak nerozlišuj pri výkone svojho čestného úradu príslušníkov rôznych politických strán – máš v nich vidieť len občanov!
4. Usiluj sa podľa síl a možností obce, aby si uľahčil život starých, chudobných a práceneschopných občanov.
5. Podporuj všetko, čo napomáha školstvu tvojej obce. Nič lepšieho ako dobré vzdelanie, okrem zdravia, nemôžeme želať našim deťom.
6. Nezabúdaj na obecnú knižnicu, ktorá poskytuje ušľachtilú zábavu a vzdelanie občanov!
7. Máš byť úprimným priateľom všetkého, čo skrášľuje a zveľadňuje zdravotnú úroveň obce. Zasadíť dobrý strom na správnom mieste, znamená vykonať dobrý skutok!
8. Vynasnaž sa osvojiť si čím skôr najdôležitejšie právne predpisy a zákony, aby si na nič nezabudol, čo by mohlo byť obci na prospech!
9. Obecný majetok spravuj a nakladaj s ním opatrnejšie a úzkostlivejšie ako so svojím vlastným majetkom. Ak pregazduješ zo svojho, bude to tvoja škoda, ak premárniš obci, bude stratená tvoja česť!
10. Dávaj obci pekný príklad nielen dobrého starostu, ale aj riadneho občana v súkromnom živote. Jediný tichý príklad máva väčšiu cenu ako mnoho rečí a veľké kázanie!

PRAMENE

1. Briestenský, L.: *Etické štandardy pre miestne samosprávy*, Jaspis 2000.
2. Fúska, L. – Holkovič, R. – Hrnčiar, D. — Ličko, T. — Lukáčová, R. — Mecková, R. – Sabolová, E.: *Kontrola v samospráve*. Bratislava, Združenie hlavných kontrolórov miest a obcí SR 1998.
3. Hrubala, J.: *Korupcia – choroba a protilátky*, CEPA 1999.
4. Kollár, M. – Mesežnik, G.: *Slovensko 2000. Súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava, Inštitút pre verejné otázky 2000.
5. *Koncepcia decentralizácie a modernizácie verejnej správy*. Bratislava, Úrad vlády SR 2000.
6. *Koncepcia kontroly vo verejnej správe*. Bratislava, Úrad vlády SR 2000.
7. Mesežnik, G. – Ivantyšin, M.: *Slovensko 1998-1999. Súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava, Inštitút pre verejné otázky 1999.
8. *Nový systém financovania verejnej správy*. Bratislava, MESA 10 1998.
9. Pope, J.: *Protikorupčná príručka. Skúsenosti z celého sveta*. Bratislava, CPHR – Transparency International Slovensko 2000.
10. *Roger Douglas – Tvůrce nejúspěšnější hospodářské reformy 20. století*. Praha, Liberární institut 1999.
11. *Upevňovanie demokracie na Slovensku prostredníctvom miestnych samospráv. Ponaučenia z iných európskych krajín*. Bratislava, IDEA 2000.